

Oponentský posudek
na diplomovou práci

Diplomantka: Martina Buchlová

Název práce: Metody imaginace v egyptském filmu

Oponent: Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.

Diplomantka Martina Buchlová si zvolila pro svou práci pozoruhodné a mezi orientalisty neobvyklé téma. Jeho neobvyklost je ovšem logicky dána tím, že vedle arabistiky začala studovat také filmovou vědu. Ve své práci zkoumá a podrobně analyzuje způsob filmové adaptace prvního dílu románové trilogie Nagiba Mahfúze Bajna 'l-Qasrajn. K tomuto úkolu byla po heuristické i metodologické stránce dobře připravena.

V předmluvě diplomantka uvádí a stručně hodnotí dosavadní práce věnované arabskému a egyptskému filmu a některé publikace filmových teoretiků zaměřené především na filmovou adaptaci literárních děl. Jejich úplný výčet je samozřejmě uveden v bibliografii. Diplomantka konstatuje, že kinematografie zemí Blízkého východu, Afriky a Latinské Ameriky jsou doposud z hlediska zkoumání filmových adaptací opomíjeny, přestože je těmto adaptacím zejména v Egyptě věnována velká pozornost. Dodává pak, že se zaměří nejen na formální stránku filmového jazyka a srovnávací naratologickou analýzu, ale i na dobový a literární kontext románu i filmu.

O kontextu vzniku egyptské kinematografie a filmu Bajna 'l-Qasrajn pojednává Úvod. Obsahuje faktograficky bohatý přehled o vzniku a vývoji egyptské kinematografie a jejím dominantním postavení v rámci kultury arabského světa. Jelikož film Bajna 'l-Qasrajn vznikl v roce 1964, zaměřuje se zvláště na egyptskou kinematografii 60. let. Uvádí filmové adaptace literárních děl řady egyptských soudobých autorů (M.H.Hajkala, T. al-Hakíma, J.Idrise, I. Abd al-Quddúse a Nagíba Mahfúze). Pak se soustřeďuje na charakteristiku snímku Bajna 'l-Qasrajn a jeho režiséra Hasana al-Imáma. Hovoří o jeho filmech, většinou melodramaticky zaměřených, a zařazuje film Bajna 'l-Qasrajn do kontextu jeho tvorby. V dalším oddílu tohoto úvodu shrnuje diplomantka děj románu Bajna 'l-Qasrajn.

Tématem třetí kapitoly je Adaptace narativních prvků. Úvodem autorka konstatuje, že základem filmu, stejně jako i románu, je chronologická narace, že však film zobrazuje pouze dějotvorné události knihy, kdežto klidové fáze v něm chybí. Všimá si pak zejména těch míst, kde se film od chronologického plánu odchyluje, nebo přesněji: musí odchylovat. Teoreticky se opírá o narativní analýzu R. Barthesa a o metodu přenosu narativních prvků B. McFarlana. V tabulce pak uvádí nejdůležitější klíčové body románu a v paralelním sloupci zaznamenává, zda jsou, či nejsou zachovány ve filmu. Na to navazují další oddíly - Ve filmu pozměněné klíčové body a Přidávání scén.

Pokud jde o převod dialogů, poukazuje autorka na známou praxi točit filmy s dialogy v egyptské hovorové arabštině a dodává, že film je tedy nesrovnatelně hovorovější a pro egyptského diváka srozumitelnější než kniha.

Obsahem čtvrté kapitoly je Adaptace nenarativních prvků. Když diplomantka porovnává čas a místo děje, konstatuje, že film je zakotven v podstatě na témže místě a v tomtéž časovém období jako román. Interiéry shledává jako zcela realistické, zatímco exteriéry podle ní působí někde kulisovým dojmem. Pak se zaměřuje na postavy. U hlavní postavy, Ahmada 'Abd al-Džawáda, upozorňuje na charakterový posun. Pozornost zasluží její přesný postřeh, že Amína nejvíce ze všech postav doplácí na neschopnost filmového jazyka zobrazit vnitřní monology a myšlenkové pochody. To se týká zvláště první kapitoly románu, která patří k nejpůsobivějším. Jako dominantní motivy jmenuje nacionalismus (viz níže mou poznámku) a víru a náboženství.

V páté kapitole přistupuje k formálním filmovým prostředkům. Zde nejvíce uplatňuje své poznatky ze studia filmové vědy. Kapitulu tvoří tři oddíly: Syntax, Hudba a zvuk a Mizanscéna. Třetí oddíl je rozčleněn na čtyři části: Herci, Kostýmy a make-up, Scéna a Osvětlení. Postup diplomantky

zde hodnotím jako vnímavou objektivní charakteristiku s řadou kritických postřehů. Její výklad svědčí o tom, že film a román zná do všech podrobností.

Výsledky svých analýz shrnuje autorka v Závěru. Konstatuje v něm, že film se oproti předloze vymezuje dvěma významovými posuny; jednak k větší nacionalistické angažovanosti a jednak tím, že vychází vstříc diváckému vkusu.

Bibliografie je náležitě strukturována a obsahuje dlouhou řadu titulů týkajících se filmové vědy a teorie a arabské kinematografie.

Práci uzavírá Seznam příloh: barevný plakát k filmu a velice podrobný Rozbor scén filmu Bajna 'l-Qasrajn (s. I - XIX).

K práci Martiny Buchlové mám několik připomínek.

1) Místo termínu "nacionalistické hnutí" bych volil raději termín "národní hnutí". Tehdy šlo především o boj za osvobození z britské nadvlády, a ty, kteří ho vedli, bych nazval spíše vlastenci než nacionalisty (s. 16, 41, 49, I).

2) V poznámce 3 na straně 10 stojí, že britská armáda setrvala v Egyptě až do roku 1936. Tehdy byla formálně ukončena britská okupace. Britské jednotky však zůstaly v Alexandrii a v zóně Suezského průplavu. K úplnému stažení Britů došlo až roku 1956.

Z á v ě r

Martina Buchlová předložila původní, obsahově i formálně dobře koncipovanou a cennou práci, k níž si vytvořila solidní heuristickou základnu a která svědčí o tom, že jí věnovala velké úsilí. Navrhuji, aby její práce byla hodnocena nejvyšší klasifikační známkou.

V Praze 15. června 2011

Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc.
oponent